

החוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום

לימודי התואר הראשון

כללי:

1. משך הלימודים לתואר הראשון הוא שלוש שנים ולתואר השני שנתיים.
2. במהלך החודש הראשון ללימודים מחוייבים תלמידי שנה א' לתואר ראשון בביצוע לומדה
3. להכרת קטלוג הספרייה. הגישה ללומדה אפשרית בכתובת הבאה: <http://tau.ac.il/cenlib>
4. תלמידים שלא השיגו פטור באנגלית מחוייבים להגיע לפטור עד תום שנת לימודיהם הראשונה.
5. תלמידים שהחלו לפני תשס"ד מחוייבים בהגשת שתי עבודות סמינריוניות.
5. תלמידים שהחלו לפני תשס"ו מחוייבים בהשלמת הלימודים הפקולטטיים.

א. כללי

החוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום עוסק בהוראת הארכיאולוגיה, התרבויות, ההיסטוריה והלשונות של ארץ-ישראל והמזרח הקדום למן התקופות הפרהיסטוריות ועד לשלהי התקופות הקלאסיות. בשנה"ל תשס"ו מרחיב החוג את תחומי לימודיו ומחדש את פניו, עם הצטרפותם של מסלולי לימוד בהיסטוריה מקראית ובארכיאולוגיה של התקופות הקלאסיות. החוג מתמקד כיום במגוון רחב של נושאים ובהם ראשית ישראל: ארכיאולוגיה ומקרא והיסטוריה של ימי המקרא, ראשית האדם מאז הופעתו במזרח התיכון ועד לצמיחת הציביליזציות הקדומות, מצרים הפרעונית, צמיחת תרבויות הכתב במזרח הקדום, ארכיאולוגיה דרך עדשת המיקרוסקופ, יוון של האיילאדה והאודיסאה, יוון ורומא בים התיכון ובארץ-ישראל ועוד.

לימודי התואר הראשון מכוונים להקנות לתלמיד ידע בסיסי על הארכיאולוגיה של ארץ ישראל ויתר הלבאנט (עבר הירדן, סוריה ולבנון) בתקופות הפרהיסטוריות, ההיסטוריה והתרבות של תקופת המקרא, העולם הקלאסי, שיטות המחקר המדעיות הנקוטות בארכיאולוגיה ותרבויות מצרים, מסופוטמיה, אנטוליה והאזור האגאי. בתחום ארץ ישראל מכוונים הלימודים גם להכשיר את התלמיד לעבודה מעשית בארכיאולוגיה והתלמידים המעוניינים בכך יכולים לבחור במסלול המקנה מכתב הסמכה נלווה כארכיאולוג חופר המוכר על ידי רשות העתיקות והמוסדות האקדמיים האחרים.

בחוג שתי מגמות לימוד:

1. הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל וסביבתה.
2. תרבויות המזרח הקדום.

הערה: בשנת הלימודים תשס"ו יחולו שינויים משמעותיים בתכנית הלימודים של החוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום כתוצאה משילובם של תחומי לימוד חדשים (לימודי ישראל הקדום והיסטוריה מקראית וארכיאולוגיה של התקופות הקלאסיות). אי לכך, עוצבה מחדש תכנית הלימודים של מגמת הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל וסביבתה. **תוכנית הלימודים החדשה תחול על תלמידים שהחלו את לימודיהם בשנה"ל תשס"ו ואילך בלבד.** תלמידים שהחלו את לימודיהם בשנים קודמות ילמדו על פי תכנית הלימודים שהייתה נהוגה בשנה בה התקבלו לחוג.

ב. מסלולי הלימודים

התלמיד יכול לבחור בין שני מסלולי לימודים:

1. מסלול לימודים דו-חוגי (פרקים 1.ד, 2.ד)

תלמיד במסלול זה בוחר באחד משתי מגמות הלימוד הנזכרות לעיל – הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל וסביבתה או תרבויות המזרח הקדום. התלמיד חייב בחוג לימודים נוסף. החוג מעודד את תלמידיו לבחור בחוג שני שתחום עיסוקו משלים את לימודי הארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום: היסטוריה של עם ישראל, לימודים קלאסיים, לימודי התרבות העברית, היסטוריה כללית, גיאוגרפיה, תולדות האמנות, מדעי הדתות, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה.

2. מסלול לימודים מורחב (פרק 3.ד)

תלמיד במסלול המורחב לומד בשני התחומים בהם עוסק החוג – ארכיאולוגיה של ארץ-ישראל וסביבתה ותרבויות המזרח הקדום.

ג. תנאי הקבלה

הקבלה לחוג היא כמוגדר בהנחיות הפקולטה למדעי הרוח. תנאי המעבר משנה לשנה הוא השגת ממוצע ציונים של 70 לפחות בחוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום.

ד. מבנה תכנית הלימודים

מהלך הלימודים

משך הלימודים שלוש שנים.

במסלול הדו-חוגי חייב תלמיד בלימוד בלימוד 62 שעות סמסטריאליות (להלן ש"ס) בתוספת סקר וחפירה לימודית שמשקלם 4 ש"ס נוספות.

במסלול החד-חוגי חייב התלמיד בלימוד 124 ש"ס בתוספת סקר וחפירה לימודית כנ"ל. החפירה הלימודית תבוצע בתום שנה א'. הסקר הלימודי יילמד במהלך שנה ב'. החובות לכל תלמידי החוג כוללות גם יציאה לספורים לימודיים שיבוצעו במהלך שלוש שנות הלימודים לתואר הראשון.

במגמה לארכיאולוגיה של א"י וסביבתה ילמד התלמיד בשנה הראשונה ללימודים סדרת מבואות חובה המיועדים להקנות לו רקע חיוני לצורך המשך הלימודים בהיקף כולל של 22 ש"ס (ובתוספת החפירה הלימודית שמשקלה 2 ש"ס נוספות). בשנה השניה והשלישית ללימודיו ילמד התלמיד קורסי חובה המהווים מיומנויות בהיקף של 24 ש"ס נוספות ובהם שני קורסי סמינר, האחד יילמד בשנה ב' ובסיומו תוגש עבודת רפרט והשני יילמד בשנה ג' ובסיומו תוגש עבודה סמינריונית. עבודת רפרט תכלול סינתזה מצומצמת בהיקפה שתיכתב על פי כללי כתיבה מדעיים בנושא שייקבע במהלך לימודי הסמינר, עבודת סמינר תכלול סינתזה מקיפה שנושאה ייקבע במהלך לימודי הסמינר. משקלם הכולל של שני קורסי הסמינר הוא 8 ש"ס. בנוסף, ישתתף התלמיד בשנה ב' בסקר לימודי בהיקף של 2 ש"ס. לפיכך, סך כל משקלם של לימודי החובה במגמה לארכיאולוגיה של א"י וסביבתה הוא 50 ש"ס ובכלל זה החפירה והסקר הלימודיים. יתר מכסת הלימודים תכלול מגוון קורסי בחירה בהיקף של 16 ש"ס אותם ירכיב

התלמיד על פי עניינו האישי ונטיותיו. אלו יילקחו מתוך רשימת קורסי הבחירה במגמות הארכיאולוגיה של א"י וסביבתה או תרבויות המזרח הקדום. במהלך שיבוץ הקורסים ניתן להיוועץ ביועצי החוג כדי ליצור תוכנית לימודים היוצרת רצף קורסים הגיוני וממוקד, או לחלופין מבחר קורסים מגוון המציג את פניהן השונות של הארכיאולוגיה והמורשת התרבותית של המזרח התיכון ומזרח הים התיכון בכל התקופות הארכיאולוגיות.

במגמה לתרבויות המזרח הקדום ילמד התלמיד בשנה הראשונה ללימודים סדרת מבואות חובה המיועדים להקנות לו רקע חיוני לצורך המשך הלימודים בהיקף כולל של 26 ש"ס (ובתוספת החפירה הלימודית שמשקלה 2 ש"ס נוספות). בשנים השניה והשלישית ללימודיו ילמד התלמיד רשימת קורסי חובה בהיקף של 16 ש"ס נוספות ובהן שני קורסי סמינר, בסיומו של האחד תוגש עבודת רפרט ובשני תוגש עבודה סמינריונית. עבודת רפרט תכלול סינתזה מצומצמת בהיקפה שתכתב על פי כללי כתיבה מדעיים בנושא שייקבע במהלך לימודי הסמינר, עבודת סמינר תכלול סינתזה מקיפה שנושאה ייקבע במהלך לימודי הסמינר. לפיכך, סך כל משקלם של לימודי החובה במגמה לתרבויות המזרח הקדום הוא 44 ש"ס. יתר מכסת הלימודים תכלול מגוון קורסי בחירה בהיקף של 22 ש"ס, שאותם ירכיב התלמיד על פי עניינו האישי ונטיותיו. אלו יילקחו מתוך רשימת הקורסים במגמות תרבויות המזרח הקדום או הארכיאולוגיה של א"י וסביבתה ויכללו קורסים המתמקדים בשתי תרבויות לפחות. במהלך שיבוץ הקורסים ניתן להיוועץ ביועצי החוג כדי ליצור תוכנית לימודים היוצרת רצף קורסים הגיוני וממוקד, או לחלופין מבחר קורסים מגוון המציג את פניהן השונות של הארכיאולוגיה והמורשת התרבותית של המזרח התיכון ומזרח הים התיכון בכל התקופות הארכיאולוגיות.

התמחות בלימודי ההיסטוריה של תקופת המקרא – 'ישראל הקדום'

החל משנה ב' יתאפשר לסטודנטים שיהיו מעוניינים בכך להתמחות בלימודי ההיסטוריה של תקופת המקרא. במסגרת התמחות זו ילמדו הסטודנטים בשנה ב' מבוא להיסטוריה של עם ישראל בהיקף של 4 שעות, וכן פרו"ס אחד ושני סמינרים בתחומי ההיסטוריה של תקופת המקרא.

במסגרת 16 ש"ס של שיעורי הבחירה תבנה לתלמידי 'ישראל הקדום' תכנית מיוחדת, באישור ועדת ההוראה של החוג. במסגרת זו יוכלו התלמידים לשמוע קורסים נוספים בתחום ההיסטוריה המקראית ואף לבחור קורסים מתוכנית הלימודים של החוג [ללימודי התרבות העברית](#).

לימודים משותפים בארכיאולוגיה והיסטוריה או לימודים קלאסיים

החל משנה ב' יוכלו תלמידי המעוניינים להתמחות בארכיאולוגיה ובלמודים קלאסיים ללמוד בחטיבת לימודים המשותפת לחוג לארכיאולוגיה ולתרבויות המזרח הקדום עם החוג [ללימודים קלאסיים](#). השתתפות בתכנית זו מותנית באישור ועדת ההוראה של החוג.

תוכנית הסמכה לארכיאולוג חופר (פרק ז')

תוכנית זו מעניקה הסמכה לארכיאולוגים פעילים. תוכנית הלימודים במסלול זה מורכבת מחובת לימוד של שלושה תחומי לימודים לתואר הראשון: פרהיסטוריה, ארכיאולוגיה של תקופת המקרא וארכיאולוגיה של התקופות הקלאסיות, בצרוף קורסי חובה נוספים המפורטים להלן בפרק ז'. בסיום הלימודים יהיה התלמיד זכאי לקבלת תואר "בוגר" בחוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום. לצורך קבלת מכתב נלווה לארכיאולוג חופר המעניק את הזכות

לקבלת רשיון חפירה עפ"י תקנות רשות העתיקות נדרשת הכשרת מעבדה ושדה נוספת בהיקף של 6 ש"ס הניתנת מעבר לחובות התואר הראשון (פרק ז').

1. מסלול דו-חוגי, מגמת הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל וסביבתה

סיכום חובות התלמיד במסלול הדו-חוגי

24	ש"ס	שעורי חובה במסגרת מבואות שנה א' (ובהן חפירה לימודית).
18	ש"ס	שעורי חובה לשנים ב'-ג' (ובהן סקר לימודי).
8	ש"ס	סמינרים
16	ש"ס	שעורי בחירה
סיוורים: שמונה ימי סיור חובה		

שנה א'

כל תלמיד ילמד בחוג קורסי חובה הכוללים סידרת מבואות ופרוסמינר:

2	ש"ס	ארכיאולוגיה מהי?
4	ש"ס	מבוא לפרהיסטוריה
4	ש"ס	מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופות הברונזה והברזל
4	ש"ס	מבוא לתולדות המזרח הקדום
2	ש"ס	מבוא להיסטוריוגרפיה מקראית
4	ש"ס	מבוא לארכיאולוגיה קלאסית
2	ש"ס	פרוסמינר נושאי
2	ש"ס	חפירה לימודית (בתום שנה א')
24	ש"ס	סה"כ חובות שנה א'

שנים ב' – ג'

מיומנויות חובה:

2	ש"ס	טכנולוגיה וטיפולוגיה של כלי צור
4	ש"ס	טיפולוגיה של כלי חרס של התקופות הקדומות (א' ו-ב')
2	ש"ס	טיפולוגיה של כלי חרס של התקופות הקלאסיות
2	ש"ס	מבוא לקריאת תעודות בתקופת המקרא / בתקופות הקלאסיות
4	ש"ס	שני מבואות של תרבויות המזרח הקדום
2	ש"ס	תולדות המחשבה המדעית הארכיאולוגית
שני סמינרים:		
4	ש"ס	שנה ב' – סמינר במסגרתו תוגש עבודת רפרט
4	ש"ס	שנה ג' – סמינר במסגרתו תוגש עבודת סמינר
2	ש"ס	סקר לימודי (בשנה ב')
26	ש"ס	סה"כ חובות שנים ב'-ג'

16 ש"ס

שעורי בחירה

החוג ממליץ לתלמידים לבחור בסדרות של שעורים שיש ביניהם קשר נושאי (לאחר שיחה עם יועצי החוג). לתלמידים שעיקר עניינם בתקופות המקראיות מומלץ לקחת אחת מן השפות העתיקות של התרבויות השכנות (אכדית, חיתית או מצרית עתיקה). לתלמידים שעיקר עניינם

בתקופות הקלאסיות מומלץ לקחת אחת מן השפות הקלאסיות (יוונית עתיקה או לטינית, הנלמדות במסגרת [חוג לימודים קלאסיים](#)).

חפירה לימודית

התלמיד חייב בחפירה לימודית במשך ארבעה שבועות – 20 ימי עבודה – ברצף אחד. החפירה הלימודית הנה במסגרת החובות לשנה א' ומתקיימת במסגרת חפירות מורי החוג. פרטים ימסרו לאחר תחילת שנת הלימודים. לא יוכל תלמיד להשתתף בחפירה הלימודית מבלי שהשתתף בשיעור "הארכיאולוגיה מהי?". החפירה הלימודית כוללת עבודה מעשית בשטח, תרגול בתחומים שונים של טיפול בממצאים והרצאות. בדרך כלל תהיה הלינה במחנה החפירה, כשהפעילות נמשכת משעה מוקדמת בבוקר ועד שעות הערב. בתום החפירה יגיש התלמיד עבודת סיכום. העבודה תוגש עד תחילת שנת הלימודים שלאחר החפירה. החפירה נערכת לאחר סיום הבחינות במועד א'. תלמיד שיפסיד בחינת מועד ב' בגין החפירה הלימודית יוכל לגשת למועד מיוחד ללא בקשת אישור מיוחד מן החוג ובלבד שעמד בחובת החפירה במלואה. השתתפות בחפירה הלימודית, בסקר הלימודי ובסיורים מחייבת מאמץ פיסי ניכר ולכן יוכל להשתתף בהם רק תלמיד שמצב בריאותו תקין. לתלמידים מוגבלי תנועה או כאלה שבראותם לקויה ימצאו פתרונות חליפיים.

סקר לימודי

התלמיד חייב להשתתף בסקר ארכיאולוגי לימודי בשנת לימודיו השניה. מלבד פגישות בכיתה מתקיימים במסגרת השיעור ארבעה ימים של סקר ארכיאולוגי בשדה.

סיורים

תלמיד בתחום הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל חייב בשמונה ימי סיור הכוללים סיורים אזוריים בני יום ובהם שני סיורים בירושלים – אחד בחפירות בירושלים והאחר במוזיאונים. בנוסף לסיורים אלה ישתתף התלמיד בסיורים הנלווים לשיעורים השונים, אם יש כאלה.

שפה מודרנית שניה

ידעת גרמנית או צרפתית ברמת מתחילים היא אחד מתנאי הקבלה ללימודי התואר השני. לפיכך מציע החוג לתלמיד המתכוון להמשיך בלימודיו לתואר שני להשלים חובה זו בשנה השלישית של לימודיו לתואר ראשון.

2. מסלול דו-חוגי, מגמת תרבויות המזרח הקדום

סיכום חובות התלמיד :

28	ש"ס שעורי חובה במסגרת מבואות שנה א' (ובהן חפירה לימודית).
8	ש"ס שעורי חובה לשנים ב'-ג'.
8	ש"ס סמינרים
22	ש"ס שעורי בחירה
סיורים : 4 ימי סיור חובה	

שנה א'

כל תלמיד ילמד בחוג קורסי חובה הכוללים סידרת מבואות ופרוסמינר:

ש"ס	2	ארכיאולוגיה מהי
ש"ס	2	מבוא לקריאת תעודות
ש"ס	4	מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופות הברונזה והברזל
ש"ס	4	מבוא לתולדות המזרח הקדום
ש"ס	2	פרוסמינר נושאי
ש"ס	8	שפה עתיקה למתחילים
ש"ס	4	שני מבואות של תרבויות המזרח הקדום (מתוך הרשימה הבאה): מבוא לפרהיסטוריה של אנטוליה, סוריה ומסופוטמיה מבוא לתרבות מצרים הפרעונית מבוא לתרבויות מסופוטמיה מבוא לתרבויות אנטוליה מבוא לתרבויות האגאיות הקדם-קלאסיות

ש"ס	2	חפירה לימודית (בתום שנה א')
ש"ס	28	סה"כ חובות שנה א'

שנים ב' – ג'

שעורי חובה:

ש"ס	6	שלושה מבואות של תרבויות המזרח הקדום (מתוך הרשימה הנ"ל)
ש"ס	2	מבוא להיסטוריוגרפיה מקראית
		שני סמינרים (בשתי תרבויות שונות):
ש"ס	4	שנה ב' – סמינר במסגרתו תוגש עבודת רפרט
ש"ס	4	שנה ג' – סמינר במסגרתו תוגש עבודת סמינר
ש"ס	16	סה"כ חובות שנים ב'-ג'

שעורי בחירה: 22 ש"ס

שעורי הבחירה יכללו שתי תרבויות לפחות. החוג ממליץ לתלמידים לבחור בסדרות של שעורים שיש ביניהם קשר נושאי (לאחר שיחה עם יועצי החוג).
לתלמידים שכיוון התעניינותם היסטורי-פילולוגי מומלץ להמשיך בלימודי שפה עתיקה ברמת מתקדמים ו/או ללמוד שפה עתיקה נוספת ברמת מתחילים.

חפירה לימודית

התלמיד חייב בחפירה לימודית במשך שני שבועות – 10 ימי עבודה – ברצף אחד. החפירה הלימודית הנה במסגרת החובות לשנה א' ומתקיימת במסגרת חפירות מורי החוג. פרטים ימסרו לאחר תחילת שנת הלימודים. לא יוכל תלמיד להשתתף בחפירה הלימודית מבלי שהשתתף בשיעור "הארכיאולוגיה מהי?". החפירה הלימודית כוללת עבודה מעשית בשטח, תרגול בתחומים שונים של טיפול בממצאים והרצאות. בדרך כלל תהיה הלינה במחנה החפירה, כשהפעילות נמשכת משעה מוקדמת בבוקר ועד שעות הערב. בתום החפירה יגיש התלמיד עבודת סיכום. העבודה תוגש עד תחילת שנת הלימודים שלאחר החפירה. החפירה נערכת לאחר סיום

הבחינות במועד א', תלמיד שיפסיד בחינת מועד ב' בגין החפירה הלימודית יוכל לגשת למועד מיוחד ללא בקשת אישור מיוחד מן החוג ובלבד שעמד בחובת החפירה במלואה. השתתפות בחפירה הלימודית, בסקר הלימודי ובסיוורים מחייבת מאמץ פסי ניכר ולכן יוכל להשתתף בהם רק תלמיד שמצב בריאותו תקין. לתלמידים מוגבלי תנועה או כאלה שבראותם לקויה ימצאו פתרונות חליפיים.

סיוורים

תלמיד בתחום תרבויות המזרח הקדום חייב בארבעה ימי סיוור* ובהם שני סיוורים אזוריים ושני ימי סיוור בירושלים – חפירות בירושלים ומוזיאונים. בנוסף לסיוורים אלה חייב התלמיד להשתתף בסיוורים הנלווים לשיעורים השונים, אם יש כאלה.

*במידה ויתקיימו סיוורים לימודיים של החוג בחו"ל הם ייחשבו לתלמידי מסלול זה לימי סיוור.

שפה מודרנית שניה

ידעת גרמנית או צרפתית ברמת מתחילים היא אחד מתנאי הקבלה ללימודי התואר השני. לפיכך מציע החוג לתלמיד המתכוון להמשיך בלימודיו לתואר שני להשלים חובה זו בשנה השלישית של לימודיו לתואר ראשון.

3. מסלול מורחב

במסלול זה חייב התלמיד בשעורי החובה של שני תחומי הלימודים – הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל וסביבתה ותרבויות המזרח הקדום. התלמיד ימיר את שעורי החובה החוזרים בשני התחומים (כגון "ארכיאולוגיה מהי" או "מבוא לתולדות מזרח קדום") בשעורי בחירה. תלמידים המעוניינים בכך יכולים ללמוד במסגרת שעות הבחירה בחטיבות לימודים המשותפות לחוג לארכיאולוגיה ולתרבויות המזרח הקדום עם [החוג להיסטוריה של עם ישראל](#) או עם [החוג ללימודים קלאסיים](#). השתתפות בתכניות אלו מותנית באישור ועדת ההוראה של החוג. שפה עתיקה למתחילים תילמד בשנה א'.

סיכום חובות התלמיד:

62	ש"ס שעורי חובה (כולל חפירה לימודית, סקר לימודי ושפה עתיקה)
16	ש"ס סמינרים (שני רפרטים ושני סמינרים)
50	ש"ס שעורי בחירה
סיוורים: 8 ימים סיוור חובה	
מומלצת: שפה מודרנית שניה לתלמידי שנה ג' המתעתדים להמשיך לתואר שני.	

ה. סיום הלימודים לתואר בוגר וציון הגמר

עם סיום הלימודים ייערך שקלול הציון לתואר בוגר כדלקמן:

1. תלמידים שהתחילו בלימודיהם לפני תשס"ו:

6%	לימודים פקולטטיים
30%	שני סמינרים
64%	שאר השעורים

2. תלמידים שהתחילו בלימודיהם בתשס"ו:

30%	סמינר ורפרט
70%	שאר השעורים

ו. חטיבות לימודים מיוחדות

הקבצי ב"א כללי: ראה פירוט [בתכנית ב"א כללי](#) בידיעון.

ז. מסלול הכשרה מעשית לארכיאולוגים חופרים

החוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום פתח בשנת תשס"ה מסלול משלים במסגרת מגמת הלימוד של הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל וסביבתה, המיועד לתלמידים המעוניינים לשמש עם סיום לימודיהם כארכיאולוגים פעילים הרשאים לנהל חפירה באופן עצמאי. התלמידים שילמדו במסלול זה יקבלו עם סיומו מכתב נלווה לארכיאולוג חופר שיקנה להם זכאות לקבלת רשיון חפירה, זאת אם ישתלבו בעבודה במוסד המורשה לקיים חפירות ארכיאולוגיות (דהיינו רשות העתיקות או המכונים לארכיאולוגיה שבאוניברסיטאות). על פי החלטת המועצה לארכיאולוגיה שליד רשות העתיקות יידרש החל משנת 2006 מכתב נלווה כזה מכל ארכיאולוג המנהל לראשונה חפירה.

התלמידים שיבחרו בתכנית זו ילמדו במסלול החד-חוגי או במסלול הדו חוגי במגמת הארכיאולוגיה של ארץ-ישראל וסביבתה, תוכנית לימודים הכוללת, פרט לסדרת קורסי החובה המפורטים לעיל, את קורסי החובה הבאים:

2	ש"ס	כתובות עבריות-אפיגרפיה
2	ש"ס	גיאוגרפיה היסטורית בתקופת המקרא
2	ש"ס	גיאוגרפיה היסטורית בעולם היווני-רומי
2	ש"ס	אמנות א"י והמזרח הקדום
2	ש"ס	אמנות יוונית ורומית / נומיסמטיקה
2	ש"ס	שיטות מדעיות בארכיאולוגיה
2	ש"ס	מבוא לטכנולוגיה ותרבות חומרית
14	ש"ס	סה"כ

תלמיד שעמד בתכנית הלימודים המפורטת בסעיף ה' יהיה זכאי לקבל בסיומה תואר "בוגר" בארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום (במסלול ההכשרה לארכיאולוג חופר מתחייב גם לימוד קורסי החובה הנ"ל במסגרת מכסת השעות לתואר "בוגר"). עם זאת, קבלת מכתב נלווה לארכיאולוג חופר מטעם החוג תחייב את הבוחרים בתכנית זו בהכשרה נוספת בהיקף של 6 שעות סמסטריאליות מעבר ללימודים הרגילים לתואר, כמפורט להלן:

4	ש"ס	הכשרת שדה מתקדמת
2	ש"ס	הכשרת מעבדה

הכשרת השדה המתקדמת תכלול עונת חפירות בת 20 ימי עבודה לפחות בתפקיד בעל אחריות ניהולית בחפירות החוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום באוניברסיטת ת"א.

במקרים בהם לא ימצא התלמיד מקום בחפירה מתאימה במסגרת החוג, הוא יוכל להשתלב בתפקיד מקביל בחפירה של מוסד מוסמך אחר באישור ראש החוג. בסיום החפירה יגיש התלמיד דו"ח חפירה במתכונת של מאמר מדעי לרכז תכנית ההכשרה המעשית לארכיאולוגים חופרים. באם יעמוד הדו"ח בקריטריונים הנדרשים יקבל התלמיד ציון "עובר".

קורס הכשרת שטח ומעבדה יתקיים אחת לשנתיים במסגרת המכון לארכיאולוגיה, ירוכז על ידי חבר סגל המכון ויכלול תכנים הנוגעים לטכניקות של תיעוד ושימור ממצאים בשדה ובמעבדה והכנת דו"ח החפירה הארכיאולוגי. תלמיד שעמד בכל מטלות המסלול יקבל מן החוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום מכתב נלווה לארכיאולוג חופר המוכר ע"י רשות העתיקות והמוסדות הארכיאולוגיים האחרים ומאפשר קבלת רשיון חפירה או סקר על פי הנהלים המוגדרים בחוק העתיקות ובחוק רשות העתיקות.

החוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום

לימודי התואר השני

הערה: משך הלימודים לתואר השני הוא שנתיים

א. כללי

לימודי התואר השני מכוונים להעמיק את הידע בתחום הארכיאולוגיה של ארץ ישראל ותרבויות המזרח הקדום ולהקנות ידע ושיטות עבודה שיכשירו תלמידים לקראת מחקר עצמאי ועבודת שדה.

התחומים הנלמדים

1. הארכיאולוגיה של ארץ ישראל – תכנית הלימודים מתמקדת בארכיאולוגיה ובהיסטוריה המקראית של א"י וסביבתה למן התקופות הפרהיסטוריות ועד לשלהי התקופה הקלאסית.
2. תרבויות המזרח הקדום – התכנית מתמקדת בלשונות, ספרות, דת והיסטוריה של מסופוטמיה, אנטוליה, הים האגאי ומצרים ובארכיאולוגיה לתקופותיה של אזורים אלו.

ב. מסלולי הלימודים

התלמיד יכול לבחור בין שני מסלולי לימודים:

1. מסלול א' – עם עבודת גמר
2. מסלול ב' – ללא עבודת גמר

תלמיד מסלול א' שהגיע להישגים הנדרשים יוכל להמשיך בלימודים לקראת התואר השלישי.

תלמיד מסלול ב' לא יוכל להמשיך בלימודים לקראת התואר השלישי. קיימת אפשרות מעבר ממסלול למסלול באשור מיוחד ובהתאם להנחיות הפקולטה למדעי הרוח. במקרה כזה יוטלו על התלמיד חובות השלמה.

ג. תנאי הקבלה

הקבלה למסלולים הנזכרים והמעבר ביניהם יעשו בהתאם להנחיות הפקולטה למדעי הרוח. ללימודי התואר השני יתקבל תלמיד אשר סיים את לימודי התואר הראשון בחוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום בציון 80 לפחות. תלמיד שסיים את לימודי התואר הראשון בארכיאולוגיה במוסד מוכר אחר להשכלה גבוהה ובציון 80 לפחות יתקבל ללימודי התואר השני ויחויב במידת הצורך בשיעורי השלמה בהתאם להנחיית ראש החוג או היועץ מטעמו. התלמיד ישתתף בשיעורי ההשלמה בשנת השלמות ללימודי התואר השני, אך יוכל לקחת במקביל להם, על פי יכולתו ובאישור ראש החוג או היועץ מטעמו, קורסים מלימודי התואר השני שייזקפו לזכותו לכשיעבור למעמד של תלמיד מן המניין לתואר שני. עם סיום לימודי ההשלמה יעבור התלמיד למעמד של תלמיד מן המניין לתואר שני. במקרים מסוימים יוכל להתקבל ללימודי התואר השני תלמיד שסיים באוניברסיטת תל אביב או במוסד מוכר אחר להשכלה גבוהה את לימודי התואר הראשון בחוג שנושא לימודיו קרוב לחוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום. תנאי ראשוני הוא ציון 80 לפחות

בלימודי התואר הראשון. תלמיד כזה יחויב בלימודי השלמה במשך שנה אחת בטרם יתחיל בלימודי התואר השני. לימודי ההשלמה יכללו את מרבית שעורי החובה לתואר הראשון בהתאם להנחיית ראש החוג או היועץ מטעמו. תלמיד כזה, המתכוון להתמחות בארכיאולוגיה של ארץ ישראל, יחויב גם בשמונה ימי סיור ובחפירה לימודית כנדרש מתלמיד תואר ראשון.

ד. מבנה תכנית הלימודים ומהלך הלימודים

בהתאם להנחיות הפקולטה למדעי הרוח נמשכים הלימודים לקראת התואר השני שנתיים ובמהלכם חייב תלמיד **המסלול עם עבודת גמר** בלימודים בהיקף של **40 שעות סמסטריאליות** (להלן ש"ס) ותכלול ארבעה קורסים שבמסגרתם תוגש עבודת רפרט ושניים שבסופם תוגש עבודת סמינר. עבודת רפרט תכלול סינתזה מצומצמת בהיקפה שתיכתב על פי כללי כתיבה מדעיים בנושא שייקבע במהלך לימודי הסמינר, עבודת סמינר תכלול סינתזה מקיפה שנושאה ייקבע במהלך לימודי הסמינר. **במסלול ללא עבודת גמר** חייב התלמיד בלימודים בהיקף של **48 ש"ס** ותכלול שישה קורסים שבמסגרתם תוגש עבודת רפרט ושניים שבסופם תוגש עבודת סמינר. תכנית הלימודים המדויקת של כל תלמיד תקבע על ידי ראש החוג או יועצים שימונו על ידו. התלמיד ישלים בשנה הראשונה ללימודיו לפחות 16 ש"ס ויגיש עבודה סמינריונית אחת. תלמיד הבוחר במסלול עם עבודת גמר יבחר נושא לעבודה במהלך שנה א' ולא יאוחר מתחילת שנה ב' ללימודי התואר השני. התלמיד יגיש בתחילת שנה ב' תכנית מחקר כמפורט להלן בסעיף ה'. תלמיד שלא בחר נושא לעבודת גמר ולא הגיש תכנית מחקר עד לסיום שנה ב' יעבור אוטומטית למסלול הלימודים ללא עבודת גמר.

סיכום חובות התלמיד

40 ש"ס סמינרים ושעורים במסלול א', 48 ש"ס במסלול ב' (בשעות אלו נכללים לימודי שפות עתיקות).

פטור ברמת מתקדמים בשפה מודרנית שניה.

השתתפות חובה בסמינר החוגי בשתי שנות הלימוד לתואר.

עבודת גמר במסלול א'.

בחינת גמר במסלול ב'.

סמינרים ושעורים

רוב שעורי התואר השני יתקיימו במתכונת סמינר. בשניים מהם יגיש התלמיד עבודה סמינריונית. בשאר הסמינרים או השעורים יגיש התלמיד עבודות רפרט או ישתתף בבחינה. הסמינר המחלקתי (2 ש"ס) עשוי לכלול קריאת חומר מקדים להרצאות והגשת רפרטים קצרים לאחריהן. באלה גם אלה יכלול הציון את השתתפותו הפעילה של התלמיד. תלמיד יוכל ללמוד שעורים רלוונטיים בהיקף של 16 ש"ס מחוץ לחוג על פי נושא התמחותו ובאישור ראש החוג או יועץ מטעמו.

תלמיד התואר השני יורשה להשתתף בשעורי התואר הראשון רק כשעורי השלמה בחוגים אחרים ובמקרים חריגים בחוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום, באישור המנחה וראש החוג. היקף שעורים אלה לא יעלה על 8 ש"ס.

שפות עתיקות

תלמיד בתחום תרבויות המזרח הקדום, בתכנית המתמקדת בלשון, ספרות וכד', ילמד שפה עתיקה ברמת מתקדמים ושפה עתיקה נוספת ברמת מתחילים. תלמיד בתחום הארכיאולוגיה הקלאסית ילמד שפה קלאסית עתיקה (יוונית עתיקה או לטינית) ברמת מתחילים לפחות.

שפה מודרנית שניה

התלמיד חייב בפטור ברמת מתקדמים בגרמנית, צרפתית או איטלקית.

הסמינר החוגי

הסמינר החוגי מתקיים אחת לשבועיים ביום ב' בשעה 15:16. ההשתתפות בו היא חובה לתלמידי התואר השני בשתי שנות לימודיהם. בסמינר החוגי יישמעו הרצאות של סגל החוג ומרצים אורחים בנושאי מחקר אקטואליים ויוצגו תוצאותיהן של עבודות מחקר לתארים שני ושלישי של תלמידי החוג.

ה. סיום הלימודים לתואר שני וציון הגמר

בחינת גמר

במסלול ללא עבודת גמר תיערך בחינת גמר בתוך חצי שנה ממועד סיום חובות השמיעה והגשת הסמינריונים. מתכונת הבחינה כדלקמן: התלמיד יעמוד בשתי בחינות בכתב. ראש החוג ומורה העוסק בתחום התמחותו של התלמיד יקבעו לאחר שיחה עם התלמיד את הנושאים, אחד בתחום התמחותו של התלמיד ואחד מחוץ לתחומי התמחותו. הבחינות בכתב ייערכו בספריית החוג וימשכו יומיים, בחינה ביום. ביום שיקבע לכך יקבל התלמיד את שאלת או שאלות הבחינה ויכתוב את הבחינה במתכונת מאמר מדעי מלא בהיקף עד 15 עמודים. התלמיד יוכל להשתמש בחומר העומד לרשותו בספריות. מורי החוג העוסקים בנושאים אלה יקראו את הבחינות ויעניקו ציונים. במסלול עם עבודת גמר לא תתקיים בחינת גמר.

עבודת הגמר

התלמיד יכתוב את עבודת הגמר בהנחיית אחד (או יותר) ממורי החוג או במידת הצורך מורה מן החוג ומנחה או מנחים משניים בעלי תואר דוקטור ממוסדות אחרים. נושא העבודה ייקבע בתחילת שנה א' ולא יאוחר מתחילת שנה ב' ללימודי התואר השני. התלמיד יגיש בתחילת שנה ב' תכנית מחקר שתיבדק על ידי המנחה/המנחים ומורה נוסף לפי החלטת ראש החוג. את ההנחיות לכתובת תכנית המחקר ועבודת הגמר ניתן לקבל במזכירות החוג. העבודה תוגש לאחר סיום כל החובות האחרות של לימודי התואר השני. ציון העבודה יקבע על ידי המנחה/מנחים ומורה נוסף לפי החלטת ראש החוג.

שקלול ציון התואר השני יעשה כדלקמן:

מסלול ללא עבודת גמר		מסלול עם עבודת גמר	
30%	ציוני השעורים והרפרטים	15%	ציוני השעורים והרפרטים
30%	ציוני העבודות הסמינריוניות	25%	ציוני העבודות הסמינריוניות
40%	בחינת הגמר	60%	עבודת הגמר

סגל ההוראה

פרופ' יובל גורן – ראש החוג
ד"ר שלמה בונימוביץ
ד"ר רן ברקאי
פרופ' אבי גופר
ד"ר רפאל גרינברג (שבתון בסמסטר א' + ב')
פרופ' אהרון הורוביץ
פרופ' זאב הרצוג
ד"ר רפאל ונטורה
פרופ' בנימין זאס
פרופ' איתמר זינגר
ד"ר אורן טל
פרופ' ז'אק יקר
ד"ר יורם כהן
ד"ר נילי ליפשיץ
ד"ר עודד ליפשיץ
פרופ' נדב נאמן
מר אסף נתיב
ד"ר דבורה סוויני
מר בעז סתווי
פרופ' ישראל פינקלשטיין
פרופ' משה פישר
פרופ' רן צדוק (שבתון בסמסטר ב')
פרופ' ישראל רול

מזכירת החוג - גב' ליאורה פיק

מזכירות החוג: בנין גילמן חדר 225 טל. 6409703
קבלת קהל: ימים א', ג', ד' שעות 10-13
אתר החוג באינטרנט: <http://www.tau.ac.il/humanities/archaeology/>